

Tidlig Rehabiliterende Hjælpemiddelformidling

Et pilotprojekt i Fredericia Kommune

Resumé

Publikationen er udgivet af

Socialstyrelsen

Edisonsvej 18, 1.

5000 Odense C

Tlf: 72 42 37 00

E-mail: info@socialstyrelsen.dk

www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Åse Brandt

Download eller se sti til rapporten på www.socialstyrelsen.dk

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Forord

Dette resume handler om et forskningsprojekt, som er foregået i et samarbejde mellem Hjælpemidler & Kommunikation, Fredericia Kommune, og Socialstyrelsen. Der er desuden udgivet en længere, udførlig rapport om projektet. Find den på www.socialstyrelsen.dk under udgivelser.

Det overordnede formål med projektet var at indhente viden om, hvorvidt en tidlig og rehabiliterende hjælpemiddelindsats (TRH) kunne medvirke til at forebygge yderligere funktionsevnenedsættelse blandt borgere, der ansøgte om et udlånshjælpemiddel.

Frem for kun at bevilge hjælpemidlerne administrativt gennemgik borgerne en grundig og systematisk udredning og fik også henvisninger til andre samarbejdspartnere, bl.a. for at få fysisk træning. Resultatet var yderst positivt, idet borgerne fik lettere ved aktiviteter i hverdagen, og deres fysiske funktionsevne blev fastholdt eller forbedret.

Dermed bidrager projektet med viden om hjælpemiddelområdet i et rehabiliteringsperspektiv og om indholdet i hjælpemiddelformidlingsprocessen – to områder der kun findes begrænset viden om nationalt såvel som internationalt.

Projektet blev ledet af afdelingsleder for Hjælpemidler & Kommunikation, Fredericia Kommune, Mai-Britt Tingsager, og den videnskabelige ledelse af projektet, databearbejdning og rapportskrivning af seniorforsker Åse Brandt, Socialstyrelsen.

Vi takker alle, der har deltaget i projektet, både borgere og fagprofessionelle. En særlig tak til Helsefonden som har støttet projektet økonomisk. Projektet kunne ikke have været gennemført uden den støtte.

Mai-Britt Tingsager

Afdelingsleder

Hjælpemidler & Kommunikation

Fredericia Kommune

Åse Brandt

Seniorforsker

Kontoret for
bevægelseshandicap,
hjælpemidler og teknologi

Socialstyrelsen

Resumé

Med den kommende demografiske udfordring er der behov for løsninger, der medfører, at færre ældre har brug for hjælp til aktiviteter i hverdagen. Erfaringer viser, at ældre borgere først beslutter sig for at ansøge om et udlånshjælpemiddel som fx rollator, badebænk eller stokke, når de har store problemer med at klare aktiviteter i hverdagen. Ansøgningen om hjælpemidler kan derfor være en god anledning til at sætte ind for at forebygge yderligere funktionsevnededsættelser hos ældre borgere. Projekt Tidlig Rehabiliterende Hjælpemiddelformidling (TRH) blev igangsat for at undersøge, om dette er muligt.

Hjælpemiddelformidlingen blev ændret radikalt

I projektet blev hjælpemiddelformidlingen ændret radikalt. Sædvanligvis foretager sagsbehandlere kun hjemmebesøg hos et mindre andel af dem, der ansøger om ukomplicerede udlånshjælpemidler. Men i TRH-projektet blev der foretaget et hjemmebesøg hos alle disse borgere, og desuden blev borgernes problemer med aktiviteter i hverdagen grundigt og systematisk udredt ved hjælp af redskabet IPPA (Individually Prioritised Problems Analysis). IPPA anvendes i en samtale med borgeren til at finde frem til de aktivitetsproblemer i hverdagen, som borgeren ønsker at få løst. Desuden scorer borgeren aktivitetens sværhedsgrad. Derudover blev borgernes fysiske funktionsevne undersøgt med to deltests af Senior Fitness Test. Efter udredningen blev der i samarbejde med borgeren valgt relevante indsatser. Disse kunne – ud over hjælpemidler – være henvisning til fysisk træning og/eller anbefaling om kontakt til andet sundhedspersonale som fx læge og speciallæge, eller til andre afdelinger i kommunen.

Efter 4-6 måneder blev der foretaget en opfølgning i borgernes hjem, hvor de valgte aktiviteters sværhedsgrad blev scoret igen, og de fysiske tests gentaget. De indsamlede data blev analyseret for at undersøge, om der var sket forbedringer, efter at borgerne havde modtaget indsatserne. Desuden blev det analyseret, om der var særlige faktorer, der havde betydning for disse resultater. De faktorer, der blev undersøgt, var: deltagernes køn, alder, selvvalgte helbred, antal fysiske funktionsnedsættelser, samliv, aktivitetsproblemer, fysisk funktionsevne ved første hjemmebesøg samt hvilke typer hjælpemidler, der var ansøgt om.

Borgerne var 80 år i gennemsnit

I alt deltog 185 borgere i projektet. De var gennemsnitligt 80 år (62-95 år), og syv ud af ti var kvinder. Langt de fleste havde funktionsnedsættelse i ben og ryg, og mere end halvdelen havde dårlig balance eller led af svimmelhed. Halvdelen havde selvrapporteret dårligt eller mindre godt helbred målt med SF-36, og kun en tiendedel vurderede, at de havde et virkelig godt eller fremragende helbred.

Mange ældre havde behov for flere hjælpemidler, end de havde søgt om

Alle projektdeltagere, bortset fra to, fik bevilget hjælpemidler. Der blev gennemsnitligt ansøgt om 1,35 hjælpemidler pr. borger. Ud fra terapeuternes faglige vurderinger af borgernes behov, blev der i gennemsnit bevilget 1,66 hjælpemidler. Det var især hjælpemidler til bad og toiletbesøg samt småhjælpemidler, der blev bevilget, og som der ikke var ansøgt om. Det havde ingen betydning for bevillingen af flere eller andre hjælpemidler, om det var borgerne selv, de pårørende eller andre faggrupper, der ansøgte om hjælpemidler. Ved opfølgningen var 97 % af de bevilgede hjælpemidler i brug.

Der var 60 %, der fik bevilget nøjagtig de hjælpemidler, de havde ansøgt om. Dog fik en tredjedel af denne gruppe også anbefalet andre indsatser, især fysisk træning.

Der var større sandsynlighed for, at de der ansøgte om mindre boligændringer, også fik bevilget andre hjælpemidler end dem, de havde ansøgt om.

Der var modsat større sandsynlighed for, at de borgere, der ansøgte om stokke, kørestol eller arbejdsstol, ikke havde behov for andre indsatser end det hjælpemiddel, de havde ansøgt om. Dette kan tyde på, at en grundig udredning af borgere, der søger om disse hjælpemidler, ikke altid vil afdække behov for andre indsatser.

Mange flere borgere blev henvist til samarbejdspartnere

I alt 81 % af de 185 deltagende borgere blev henvist til andre samarbejdspartnere. Dette er langt flere end i sædvanlig praksis i Fredericia Kommune, hvor tallet er ca. 15 %. Langt de fleste henvisninger, 91 %, handlede om fysisk træning eller genoptræning, mens 9 % blev henvist til andre faggrupper.

Af dem, der blev henvist til træning eller genoptræning, tog 72 % imod henvisningen, og af disse gennemførte 81 % et forløb. Cirka halvdelen deltog i genoptræning på GenoptræningsCentret, mens den anden halvdel trænede selv. Den eneste faktor, der kunne forudsige, om projektdeltagerne ville gennemføre et træningsforløb, var, at der var større sandsynlighed for, at de, der ansøgte om en rollator, ville gennemføre deres træningsforløb.

Hverdagens aktiviteter blev lettere for borgerne. Projektdeltagerne havde gennemsnitligt angivet 2,5 problemer med aktiviteter i hverdagen, som de prioriterede at få løst. Omkring en tredjedel af problemerne drejede sig om at komme rundt til føds. En del af de andre prioriterede aktivitetsproblemer, som fx at købe ind og deltage i sociale sammenhænge, var også relateret til problemer med at gå. En anden stor andel af projektdeltageres problemer handlede om egenomsorg, især toiletbesøg og bad. Desuden omtalte 20 % specifikt, at problemerne med hverdagens aktiviteter hang sammen med svimmelhed og dårlig balance, især i forbindelse med bad og udendørs færden.

Hverdagens aktiviteter blev lettere for projektdeltagerne. Undersøgelserne med IPPA viste, at IPPA scoringerne gennemsnitligt var 17,25 ved den første undersøgelse og 12,10 ved opfølgningen. IPPA værdier kan gå fra 1-25: jo højere værdi, desto større problemer med vigtige aktiviteter i hverdagen. Der var dermed sket en forbedring på ca. 30 %, hvilket kan anses for at være en stor effekt.

Direkte adspurgt sagde 44 % af borgerne, at de havde fået deres aktivitetsproblemer helt løst, 42 % at de var delvist løst, mens 14 % ikke havde fået dem løst.

De grupper af borgere, der havde størst sandsynlighed for at få lettere ved aktiviteter i hverdagen, var dem, der ved projektets start havde de største aktivitetsproblemer, samt borgerne i aldersgruppen 70-79 år. Om borgerne havde gennemført et træningsforløb eller ej havde ingen betydning for, om deres aktiviteter i hverdagen blev lettere.

Borgerne fastholdt deres fysiske funktionsevne

Borgernes fysiske funktionsevne blev i projektperioden gennemsnitligt forbedret. Resultaterne målt med 2,45 m up-and-go-testen forbedredes fra 15,57 sek. til 13,81, og med Rejse-sætte-sig-testen fra 8,16 gange til 9,02. Disse ændringer var små, og borgernes fysiske funktionsevne blev ikke ringere, hvilket ellers kunne forventes for denne gruppe af relativt gamle borgere, hvoraf mange havde dårligt helbred.

De borgere, som havde den dårligste fysiske funktionsevne, havde størst sandsynlighed for at forbedre denne i løbet af projektperioden. Det havde ingen betydning for forbedring af borgernes fysiske funktionsevne, om de havde gennemført et træningsforløb eller ej.

Idet der fra flere sider har været kritik af, at borgere får bevilget rollator frem for at få trænet deres fysiske funktionsevne, blev der foretaget særlige analyser for rollatorbrugerne. Disse viste, at de borgere, der fik bevilget en rollator, forbedrede deres fysiske funktionsevne lidt målt med Rejse-sætte-sig-testen, men ikke med 2,45 m up-and-go-testen. Endvidere viste analyserne, at det ikke havde betydning for resultaterne, om de havde gennemført et træningsforløb eller ej.

Konklusion

Borgerne fik lettere ved at klare prioriterede aktiviteter i hverdagen, som fx at færdes og klare bad og toiletbesøg. Desuden blev de fleste aktivitetsproblemer løst helt eller delvist for de fleste. Borgernes fysiske funktionsevne blev fastholdt eller lidt forbedret til trods for, at deres høje alder og relativt dårlige helbredstilstand kunne have resulteret i en forringelse. Det var især borgere med de største problemer med aktiviteter i hverdagen og den dårligste fysiske funktionsevne, der profiterede af TRH.

Som svar på projektets overordnede spørgsmål om, hvorvidt Tidlig Rehabiliterende Hjælpemiddelformidling kan medvirke til at forebygge

yderligere funktionsnedsættelse hos borgere, der ansøger om ukomplicerede udlånshjælpemidler, er svaret ja – det tyder projektets resultater på.

Projektets resultater viser, at udredning af problemer med aktiviteter i hverdagen resulterer i bevilling af flere hjælpemidler hos en del borgere, som ellers ville have haft et udækket behov for hjælpemidler, hvilket formentlig medvirker til, at de bedre kan klare vigtige aktiviteter i hverdagen. Det forhold, at næsten alle hjælpemidler var i brug ved opfølgningen, tyder på, at der ikke blev bevilget for mange hjælpemidler.

Ca. halvdelen af projektets deltagere deltog i et træningsforløb, men det havde tilsyneladende ingen betydning for reduktion af problemer med aktiviteter i hverdagen eller for forbedret fysisk funktionsevne. Dette viser, at det sandsynligvis er den systematiske udredning af borgernes aktivitetsproblemer og efterfølgende bevilling af hjælpemidler, der er den aktive komponent i TRH tilgangen.

Et forbehold for projektets resultater er, at det kræver et studie med kontrolgruppe for at fastslå, om TRH har en bedre effekt end administrativ sagsbehandling, og om træning rent faktisk har en effekt. Desuden er der behov for et nyt studie for at undersøge, om TRH er omkostningseffektiv.